

— T. Premier, Povratak palače — Velimir Neidhardt — nagrada »Vladimir Nazor« u 1989. godini, ČIP, 1990, 5. — Arhitekti članovi JAZU, Rad HAZU, 1991, 437. — J. Maroević, Zagrebačka arhitektura osamdesetih godina, Radovi IPU, 1992, 16. T. Pl.

NEJAŠMIĆ-LANDAU, Maja, medaljerka (Sarajevo, 12. VIII. 1931). Diplomirala povijest umjetnosti u Zagrebu (1961). Oblikuje medalje i plakete gradova maštovitih arhitektonskih kompozicija (*Hvar*, 1971; *Medugorje*, 1981; *Zagreb*, 1994). Izrađuje nakit od plemenitih kovina s motivima predromaničkih i romaničkih reljefa (*Križ s pticama u pleteru*, 1991). Bavi se slikarstvom i grafikom. — Samostalno izlagala u Zagrebu i Milanu.

NEKROPOLA → GROB I GROBLJE

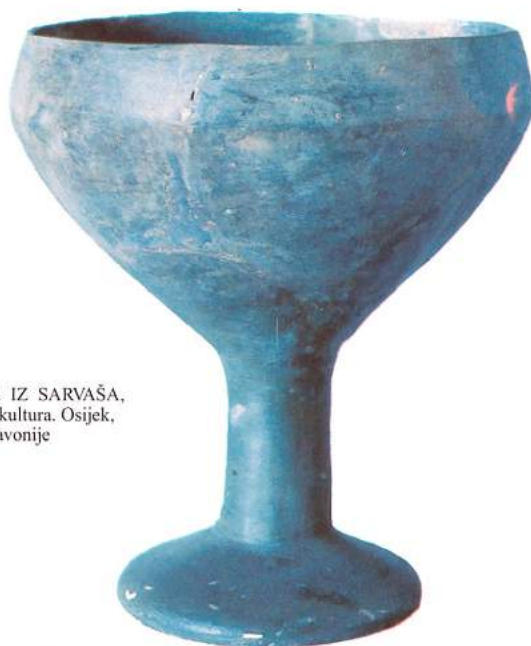
NEMON (Neumann), Oskar, kipar (Osijek, 13. III. 1906 — Oxford, 13. IV. 1985). Kao gimnazijalac priredio je u Osijeku (1923) prvu samostalnu izložbu. God. 1924. upisao se na Akademiju u Beču, a 1927. u Bruxellesu, gdje je živio deset godina. Družio se s belgijskim nadrealistima. Modelirao je plaketu Ch. Lindbergha, poprsje i sjedeći lik S. Freuda i članove belgijske kraljevske obitelji. Od 1937. živio u Velikoj Britaniji (London, Oxford). Portretirao je i izradio spomenik W. Churchilla, maršala Montgomeryja, kraljice Elizabete II, lorda Beaverbrooka, premijera H. Macmillana i M. Thatcher. Raniji su mu radovi nadahnuti nadrealizmom, kasniji su bliži realizmu. Njegov *Spomenik stradanju osječkih Židova* postavljen je u Osijeku 1965.

LIT.: N. Gol, Kraljevski portretist Oskar Nemon — Londonski spomenici Osječana, Danas, 9. IV. 1984. — D. Nicholson, Sculptor of the nation's leaders, The Times, 16. IV. 1985. R.

NEOLITIK, najmlađe razdoblje kamenoga doba (oko ← 6000. do ← 3500). Obilježavaju ga nastup poljodjelskoga i stočarskoga gospodarstva, pojava stalnih ruralnih i protourbanih naselja, te proizvodnja keramičkoga posuda i drugih predmeta od pečene gline. Pri izradbi kamenoga oruđa prvi put se primjenjuje tehnika glačanja i poliranja. Umjetnost toga razdoblja ogleda se u oblikovanju i ukrašavanju keramičkih posuda, te figuralne plastike, kao i različitih obrednih predmeta, npr. žrtvenika i oltara. Prve izrazito neolitičke kulture u Hrvatskoj jesu starčevačka kultura u S Hrvatskoj i impresso keramička kultura duž čitave jadranske obale, otoka i zaleđa. Osnovno su obilježje *starčevačke kulture* keramičke posude kuglastih i polukuglastih oblika, u gruboj svakodnevnoj izvedbi ukrašene barbotinom, plastičnim naljepcima, izbočinama i otiscima prsta ili nokta. Fino se posude odlikuje sjajnom crvenom ili oker površinom, te ukrasima izvedenim slikanjem crvenosmeđom, tamnosmeđom ili crnom bojom, a u početnoj fazi i bijelom. Motivi su jednostavni klinovi ispunjeni kosim crtama ili mrežom, te složene spiralne i meandarske kompozicije. Figuralnu plastiku zastupaju jednostavni stupasti likovi samo s urezanim očima i kosom. Nositelji starčevačke kulture na tlu Hrvatske pretežito žive u zemuničkim nastambama (Sarvaš, Vučedol, Vinkovci, Zadubravlje, Pepelane, Cernička Šagovina). Posude *impresso keramičke kulture* također je uglavnom kuglastih ili polukuglastih oblika, crvenosmeđe boje, a ukrašeno je otiskivanjem ruba ili poledine školjke, puža, prsta, nokta, ili različitih zašiljenih predmeta. Nositelji te kulture stanuju u špiljama, a poslije i u naseljima polukružna oblika na otvorenu prostoru, oko kakva izvora ili potoka. Kuće su kružna tlocrta, izgrađene od šiblja i granja oblijepljena glinom (Vela jama na Lošinju, Smilčić). Kasni neolitik donosi promjenu u tehnologiji pečenja keramike. Umjesto oksidacijskoga pečenja primjenjuje se redukcijski postupak pečenja bez pristupa zraka zbog čega posude dobiva tamnu, odnosno crnu boju. Novost je i tehnika finoga poliranja posuda koje dobiva visoki, gotovo metalni sjaj, te kaneliranje kao jedna od osnovnih tehnika ukrašavanja. *Vinčanska kultura* je najvažniji predstavnik navedenih novina, no ona je prodrila samo u najistočnije krajeve Hrvatske (Bapska, Vukovar) i to u vrijeme kada biva potisnuta iz svojega matičnoga područja u Srbiji i Vojvodini. Utjecaji te kulture na starčevačku osnovu u istočnoslavenskome području doveli su, međutim, do stvaranja *sopotske kulture* koja se potom proširila čitavom Slavonijom sve do crte Kalnik — Medvednica na zapadu (Sopot, Otok, Bapska, Vinkovci, Klokočevik). Prevladava posude bikoničnih oblika, a osim oponašanja tipično vinčanskih ukrasa (urezane vrpce ispunjene ubodima, efekt glačanja) stvaraju se i izvorni ukrasi rovašenjem i urezivanjem (jednostavni nizovi crta, cikcak-crte kombinirane s kružnim udubinama). U središnjoj je Hrvatskoj po nestanku starčevačke kulture trajala *korenovska kultura*, koja pripada srednjoeur. kulturi linearno vrpčaste keramike (Drljanovac, Malo Korenovo, Kaniška Iva, Tomašica). Osnovno je obi-

POSUDA IZ SMILČIČA,
danilska kultura.
Zadar, Arheološki muzej

POSUDA IZ SARVAŠA,
sopotska kultura. Osijek,
Muzej Slavonije

lježe te kulture ukrašavanje keramičkoga posuda urezanim usporednim crtama, ravnim, izlomljenim ili lučnim. Dok žitelji korenovske kulture ostaju vjerni starčevačkoj tradiciji stanovanja u zemunicama, sopotsko stanovništvo živi isključivo u nadzemnim četvrtastim kućama s podnicama od nabijene zemlje. Iz Otoka kraj Vinkovaca poznata je jedna 10 m dugačka brvnara, u čijem se tlocrtu nazire i otvoreni trijem. Druga kuća iz Bapske imala je pravokutni tlocrt s apsidalnim završetkom. Sopotska su naselja često utvrđena vodenim opkopima i palisadama (Sopot, Privlaka, Slakovci). Srednjem neolitu jadranske obale i otoka pripada *danilska kultura* (Javorika na Brijunu, Vela jama na Lošinju, Smilčić, Bribir, Danilo, Grapčeva spilja na Hvaru, Vela spilja na Korčuli). Njezino fino keramičko posude tamne boje, sjajne površine, ukrašavano je urezivanjem i rovašenjem različitih geometrijskih motiva, bogatih spiralnih, meandarskih i mrežastih kompozicija, često zasnovanih u okomitim nizovima ili vodoravnim metopama, uz obilnu uporabu crvene inkrustacije. Druga vrsta keramike blijedožute ili sivkaste boje ukrašena je slikanjem: osnovni se motiv izvodi sivom, bijelom ili crnom bojom, a obrubi i međuprostor crvenom. Motivi su isključivo pravocrtni. Među bikoničnim i polukuglastim posudama ističu se specifične obredne posude na četiri noge s visokim prstenastim drškom (tzv. ritoni). Danilska je kultura razvila i bogatu keramičku plastiku: stilizirane ljudske likove zvonasta oblika i realistički oblikovane ženske likove, te razne životinjske likove. Nositelji danilske kulture obično stanuju po špiljama ili u naseljima na otvorenome u kojima su ponegdje sačuvani tragovi zemunice (Danilo), a ponegdje kružnih nadzemnih koliba (Smilčić). Na danilsku se kulturu nadovezuje u kasnome neolitu *hvarska kultura* s jednako bogatom i zanimljivom keramičkom proizvodnjom (neki se elementi te keramike mogu povezati s grčkom neolitičkom Dimini kulturom). Osnovno je obilježje klasične hvarske